

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

QUẢN LÝ
CÁC HOẠT ĐỘNG DỊCH VỤ VĂN HOÁ TÍN NGƯỠNG Ở
ĐỀN BÀ CHÚA KHO
PHƯỜNG VŨ NINH, TỈNH BẮC NINH

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CỦ NHÂN QUẢN LÝ VĂN HOÁ

Giảng viên hướng dẫn: Ths Lương Đức Thắng

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Thị Giang

Lớp : Quản lý Văn hóa 6B

Khóa học : 2005 – 2009

Hà Nội – 2009

MỤC LỤC

Phần mở đầu	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	2
3. Đối tượng nghiên cứu	3
4. Phương pháp nghiên cứu	3
5. Kết cấu khoá luận.....	3
Chương I: Hàng hoá văn hoá và quản lý hoạt động kinh doanh dịch vụ văn hoá trong cơ chế thị trường.....	4
1.1 Hàng hoá văn hoá và hoạt động kinh doanh dịch vụ văn hoá.....	4
1.1.1 Sản phẩm hàng hoá văn hoá và những đặc điểm của nó.....	4
1.1.2 Hoạt động kinh doanh và dịch vụ hàng hoá văn hoá.....	7
1.2 Quản lý hoạt động kinh doanh và dịch vụ văn hoá trong cơ chế thị trường	14
1.2.1 Hoạt động văn hoá trong cơ chế thị trường.....	14
1.2.2 Quản lý hoạt động kinh doanh và dịch vụ hàng hoá văn hoá trong cơ chế thị trường	17
Chương II: Thực trạng hoạt động kinh doanh và dịch vụ hàng hoá văn hoá ở đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh	20
2.1 Di tích lịch sử văn hoá đền Bà Chúa Kho phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh ...	20
2.1.1 Lịch sử hình thành và phát triển di tích đền Bà Chúa Kho	20
2.1.2 Cấu trúc quần thể di tích lịch sử văn hoá tín ngưỡng Bà Chúa Kho	25
2.2 Thực trạng hoạt động văn hoá tín ngưỡng và kinh doanh dịch vụ ở đền Bà Chúa Kho	30
2.2.1 Hoạt động văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho.....	30
2.2.2 Thực trạng hoạt động kinh doanh dịch vụ văn hoá ở đền Bà Chúa Kho	35

2.2.3 Đánh giá nhận xét	40
Chương III: Quản lý hoạt động kinh doanh và dịch vụ văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh	45
3.1 Những vấn đề đặt ra trong công tác quản lý hoạt động kinh doanh và dịch vụ văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho.....	45
3.1.1 Sự quan tâm chỉ đạo của các cấp chính quyền sở tại.....	45
3.1.2 Quy hoạch khu vực hoạt động kinh doanh và dịch vụ văn hoá	49
3.2 Quản lý các hoạt động kinh doanh và dịch vụ văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho. Giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả.....	50
3.2.1 Tuyên truyền phổ biến xây dựng văn hoá kinh doanh	50
3.2.2 Tăng cường công tác thanh tra kiểm tra, xây dựng trật tự, an ninh xã hội....	54
KẾT LUẬN	58
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	60
PHỤ LỤC	62

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Đại hội toàn quốc lần thứ IX của Đảng đã đề ra định hướng phát triển văn hoá như sau:

“Phát huy bản sắc văn hoá dân tộc, bảo tồn và tôn tạo các di sản văn hoá vật thể và phi vật thể làm nền tảng cho sự giao lưu văn hoá giữa các cộng đồng, giữa các vùng trong cả nước và giao lưu văn hoá bên ngoài. Tiếp tục đưa các hoạt động thông tin về cơ sở, vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào các dân tộc, phát động phong trào toàn dân tham gia thực hiện nếp sống văn minh, gia đình, bản, làng văn hoá...”

Có thể thấy, Việt Nam là một Quốc gia đa dân tộc, song song với điều đó là sự phong phú các giá trị văn hoá vật thể và phi vật thể, làm đẹp thêm bản sắc văn hoá dân tộc. Vì điều đó, Đảng ta luôn quán triệt quan điểm “văn hoá là động lực, là nền tảng phát triển kinh tế”. Từ đây, yêu cầu đặt ra vấn đề quản lý, quản lý các giá trị văn hoá của đất nước. Quá trình quản lý bao gồm ba lĩnh vực cơ bản của đời sống xã hội là kinh tế, quan hệ xã hội, chính trị và văn hoá. Quản lý văn hoá là một trong những phương pháp chính trị quan trọng nhất nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục, hình thành con người mới và hoàn thiện các quan hệ xã hội, là điều kiện cần thiết để phát triển công nghiệp, khoa học kỹ thuật, đào tạo, bồi dưỡng nguồn lực con người.

Trong xu thế toàn cầu hoá hiện nay, các quốc gia ngày càng xích lại gần nhau trong những mối quan hệ thương mại và giao lưu văn hoá được thúc đẩy mạnh mẽ, chúng ta tiếp thu các giá trị văn hoá nhưng lại không có sự gạn lọc, việc hưởng thụ các giá trị văn hoá, các dịch vụ văn hoá, các di sản văn hoá và nhu cầu tiêu dùng văn hoá của quần chúng ngày càng phổ biến và rộng rãi. Chính vì vậy, hoàn thiện công tác quản lý văn hoá là một vấn đề cấp thiết. Mặt khác, trong xu hướng quốc tế hoá sản xuất và đời sống hiện nay, việc quản lý các hoạt động dịch vụ văn hoá không thể bó hẹp trong phạm vi của khu vực, của địa phương mà phải mở rộng sự quản lý của cả nước nhằm gìn giữ các giá trị văn hoá tín ngưỡng. Tiếp

thu tinh hoa văn hoá thế giới đồng thời bảo tồn bản sắc văn hoá dân tộc, đòi hỏi phải tăng cường công tác quản lý.

Bắc Ninh là tỉnh có nhiều giá trị văn hoá tín ngưỡng của cả nước, mảnh đất của hội hè, của đền chùa, miếu mạo...trong đó có đền Bà Chúa Kho thuộc phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh- nổi tiếng với tục xin vay vốn và trả lãi. Năm 1989, đền Bà Chúa Kho được Nhà nước công nhận là di tích văn hoá cấp Quốc gia, từ đó cho đến nay, tín ngưỡng cầu tài cầu lộc tại đền Bà Chúa Kho phát triển mạnh mẽ, nhu cầu sinh hoạt văn hoá tín ngưỡng nơi đây ngày một tăng lên, lượng khách đến hành hương tại đền Bà Chúa Kho cũng nhộn nhịp không kém. Họ đến đây trong sự ngưỡng vọng với một vị thần Mẫu đã có công lớn trong lịch sử dân tộc. Song dưới tác động của quy luật kinh tế thị trường, những yếu tố mang tính thương mại hoá đã dần len lỏi vào trong các sinh hoạt truyền thống, đã biến các hoạt động dịch vụ văn hoá trở thành những dịch vụ kiểu thương mại, kéo theo đó là những nạn mê tín dị đoan, hủ tục lạc hậu...

Xuất phát từ tình hình thực tế đó, tôi mạnh dạn chọn đề tài “Quản lý các hoạt động dịch vụ văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh” làm cơ sở nghiên cứu cho khoá luận Tốt nghiệp của mình.

Để phát huy những giá trị văn hoá tín ngưỡng truyền thống, đồng thời quản lý tốt các hoạt động dịch vụ văn hoá, gạt bỏ những yếu tố tiêu cực góp phần xây dựng một nền văn hoá tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc trong công cuộc xây dựng Chủ nghĩa xã hội ở nước ta, nhận thức rõ được những ưu điểm và hạn chế trong công tác quản lý các hoạt động dịch vụ văn hoá, từ đó đưa ra những kiến nghị và biện pháp tới các ban, ngành có chức năng nhằm hoàn thiện hơn công tác này. Tôi mong rằng trong phạm vi nghiên cứu của mình sẽ đóng góp phần nào cách thức quản lý các hoạt động dịch vụ văn hoá tín ngưỡng tại đền Bà Chúa Kho nói riêng cũng như quản lý các dịch vụ văn hoá chuyên ngành nói chung.

2. Mục đích nghiên cứu

- Giới thiệu một cách khái quát về đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh.

- Nghiên cứu tầm quan trọng của các hoạt động dịch vụ văn hóa, tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho trong cơ chế thị trường hiện nay.

- Đề xuất những phương pháp nhằm tăng cường quá trình quản lý các hoạt động dịch vụ văn hóa tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho.

3. Đối tượng nghiên cứu

Đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh là một phạm trù rộng để nghiên cứu, bao gồm nhiều vấn đề về văn hoá tín ngưỡng, các hoạt động dịch vụ văn hoá sở tại, nghiên cứu những lễ thức xung quang việc thực hiện tín ngưỡng thờ Mẫu, tục vay trả tiền và xin lộc Thánh... Song trong phạm vi nghiên cứu đề tài, do thời gian nghiên cứu và khảo sát có hạn. Hơn nữa dưới góc độ nhìn nhận của sinh viên, tôi xin lựa chọn đề tài ở khía cạnh quản lý các hoạt động văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho trong cơ chế thị trường hiện nay.

4. Phương pháp nghiên cứu

Đề tài sử dụng chủ yếu những phương pháp sau:

- Thu thập và xử lý tài liệu sách báo có liên quan
- Phân tích tổng hợp
- Khảo sát thực tế

5. Kết cấu khóa luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận và phụ lục. Nội dung khóa luận gồm 3 chương:

Chương I: Hàng hóa văn hóa và quản lý hoạt động kinh doanh dịch vụ văn hóa trong cơ chế thị trường

Chương II: Thực trạng hoạt động kinh doanh dịch vụ văn hóa ở đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh.

Chương III: Quản lý các hoạt động kinh doanh dịch vụ văn hóa tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh.

KẾT LUẬN

Bắc Ninh- một trong những vùng đất văn hiến của Việt Nam, mảnh đất chứa đựng nhiều giá trị văn hoá truyền thống. Trải qua bao thăng trầm đổi thay của lịch sử cùng các triều đại, nhưng vẫn trường tồn vùng quê Kinh Bắc:

“Trời Nam Việt vững bền tỉnh Bắc

Ở địa dư mái Bắc Nhị hà...”

(Kinh Bắc phong thổ diễn ca)

Tín ngưỡng thờ Bà Chúa Kho đền Cỗ Mễ, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh là một trong những giá trị truyền thống tốt đẹp ấy, một biểu hiện lòng ngưỡng vọng của nhân dân đối với người phụ nữ có công lao trong lịch sử, một hiện tượng thờ Mẫu điển hình ở nước ta.

Song, bất kỳ giá trị văn hoá tín ngưỡng nào, nét đẹp tâm linh nếu trở thành mê tín phát triển mạnh mẽ, đều chứa đựng trong nó hai mặt đối lập, và từ đây tín ngưỡng tôn giáo lại phức tạp hơn bao giờ hết. Việc thờ phụng Bà Chúa Kho một mặt nào đó đã hàm chứa những giá trị văn hoá tốt đẹp, là truyền thống của lòng biết ơn những người có công trong lịch sử văn hoá dân tộc. Nhưng mặt khác, trong nó cũng chứa đựng những hạn chế, nhất là trong kinh tế thị trường, trong sự giao lưu hội nhập văn hoá với các nước trong khu vực và trên thế giới. Vì lẽ đó, vấn đề quản lý các dịch vụ văn hoá tín ngưỡng tại đền Bà Chúa Kho là cần thiết khi hệ giá trị tín ngưỡng ấy chuyển thành mê tín, xa hoa lãng phí. Cũng như nghị quyết TW5 đã đề cập vấn đề này: “...Bảo tồn và phát huy những di sản văn hoá tốt đẹp của dân tộc, sáng tạo nên những giá trị văn hoá mới xã hội chủ nghĩa, làm cho những giá trị ấy thấm sâu vào mỗi con người trở thành tâm lý tập quán tiến bộ, văn minh là một quá trình Cách mạng khó khăn, phức tạp, đòi hỏi nhiều thời gian...”

Cùng với việc gìn giữ và phát triển những di sản văn hoá quý báu của tỉnh Bắc Ninh cũng như của cả dân tộc, khoá luận “Quản lý các hoạt động dịch

vụ văn hoá tín ngưỡng ở đền Bà Chúa Kho, phường Vũ Ninh, tỉnh Bắc Ninh” mong muốn đóng góp một số ý kiến nhỏ bé với hy vọng sẽ làm đẹp thêm vấn đề dịch vụ văn hoá tín ngưỡng tại đền thờ Bà Chúa Kho của vùng Kinh Bắc-Bắc Ninh.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đinh Gia Khánh- Văn hoá dân gian Việt Nam với sự phát triển của xã hội Việt Nam, NXB Chính trị QG, 1995
2. Hoàng Hồng Cẩm- đền Bà Chúa Kho, NXB Văn hoá dân tộc 1992
3. Lê Như Hoa. Những vấn đề đặt ra trong công tác xã hội hoá các hoạt động dịch vụ văn hoá.
4. Ngô Đức Thịnh- Đạo mẫu ở Việt Nam, những suy nghĩ. NXB Văn hoá dân tộc 1996
5. Nguyễn Chí Bền- Văn hoá dân gian Việt Nam. Những suy nghĩ NXB Văn hoá dân tộc 1999
6. Nguyễn Minh Đạo. Cơ sở của khoa học quản lý. NXB Chính trị QGHN 1997
7. Phan Ngọc- Bản sắc văn hoá Việt Nam, NXB văn hoá thông tin 4/1996
8. Philip Kotler- Quản trị Marketing. NXB Thống Kê, 2003
9. Trần Đình Luyện. Bảo tồn và phát huy di sản Văn hoá Kinh Bắc. Sở Văn hoá thông tin Bắc Ninh- 2006
10. Trần Đình Luyện- Góp phần tìm hiểu tín ngưỡng thờ Bà Chúa Kho đền Cổ Mễ- Bắc Ninh/ Tạp chí văn hóa dân gian số 2 (70/2000)
11. Bà Chúa Kho- Truyện kể dân gian vùng quan họ. NXB Bắc Ninh
12. Các tham luận Hội thảo khoa học về tín ngưỡng Bà Chúa Kho tại di tích Cổ Mễ, ngày 21-8- 1993
13. Di tích làng Cổ Mễ, Nguyễn Xuân Càn, Nguyễn Huy Hạnh, Bảo tàng Bắc Ninh, 1990
14. Đại cương lý luận về quản lý hoạt động văn hoá. Tủ sách nghiệp vụ (Trường bồi dưỡng CBQLVHAP, 1983)

15. Đường lối văn hoá, văn nghệ của Đảng Cộng Sản Việt Nam. NX VHTT-1995
16. Giáo trình quản lý hoạt động văn hoá- ĐH Văn hóa Hà Nội, 1998
17. Hồ sơ khảo sát tại Cổ Mễ. Nguyễn Hữu Toàn, bản chép tay.
18. Văn hoá và kinh doanh. Ban tư tưởng Văn hoá TW. NXB Lao động HN 2001
19. Văn hiến Kinh Bắc- Sở Văn hoá thông tin Bắc Ninh, 1997
20. Văn kiện Đại hội Đảng V, VIII. NXB Chính trị QGHN, 1999